

Deklaracja właściwości użytkowych oraz oznakowanie CE

1. Deklaracja właściwości użytkowych

Zgodnie z zapisami w Rozporządzeniu nr 305/2011, jeżeli wyrób budowlany objęty jest normą zharmonizowaną lub jest zgodny z wydaną dla niego europejską oceną techniczną, producent sporządza deklarację właściwości użytkowych przy wprowadzeniu takiego wyrobu do obrotu. Deklaracja właściwości użytkowych jest dokumentem koniecznym w procedurze wprowadzania wyrobu budowlanego do obrotu. Producent, wystawiając i podpisując deklarację właściwości użytkowych, ponosi całkowitą odpowiedzialność za zgodność wyrobu z zadeklarowanymi właściwościami użytkowymi w odniesieniu do zasadniczych charakterystyk w przewidywanym zakresie zastosowania wyrobu.

Ważność zapisów w deklaracji właściwości użytkowych jest podkreślona w art. 4 ust. 2 omawianego rozporządzenia, w którym mowa o tym, że producent może informować w swoich katalogach, prospektach i innych materiałach informacyjnych tylko o tych właściwościach wyrobu, które umieścił w deklaracji właściwości użytkowych. Należy pamiętać, że deklaracja właściwości użytkowych powinna być udostępniana w języku wymaganym przez państwo członkowskie, w którym wyrób ma być stosowany. Na dzień dzisiejszy najwięcej pytań wiąże się ze sposobem dostarczania deklaracji właściwości użytkowych. Według rozporządzenia kopię deklaracji właściwości użytkowych należy dostarczyć dla każdego wyrobu udostępnionego na rynku. Stosowaną formą udostępniania deklaracji jest droga elektroniczna (e-mailem) lub wydruk papierowy. Obecnie przepisy rozporządzenia nie uznają jako udostępnianie deklaracji zamieszczenia jej na stronie internetowej producenta wyrobu. Taka możliwość została przewidziana poprzez Komisję Europejską, która jest uprawniona do wydawania aktów delegowanych (art. 60 rozporządzenia). Prawdopodobnie akt delegowany w tej kwestii zostanie wydany w bieżącym roku.

W rozporządzeniu przewidziano również odstępstwa od obowiązku sporządzenia deklaracji właściwości użytkowych, jeżeli brak jest przepisów unijnych lub krajowych, wymagających sporządzenia deklaracji w miejscu stosowania wyrobu budowlanego dla wyrobów budowlanych objętych normą zharmonizowaną. W tym zakresie przewidziano trzy możliwości:

a) wyrób budowlany jest produkowany jednostkowo lub na zamówienie w nieseryjnym procesie produkcyjnym w odpowiedzi na specjalne zlecenie oraz wbudowywany w jednym określonym obiekcie budowlanym, przez producenta, który ponosi odpowiedzialność za bezpieczne wbudowanie wyrobu w obiekty budowlane, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi i na odpowiedzialność osób, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi są odpowiedzialne za bezpieczne wykonanie obiektów budowlanych.

Analiza:

Z doświadczenia autorki wynika, że z takiej możliwości najczęściej korzystają producenci prefabrykatów betonowych w sytuacji, gdy produkują wyrób według określonego zamówienia/specyfikacji. Sprawą istotną w tym przypadku jest wyjaśnienie pojęcia „nieseryjny proces produkcyjny”. W rozporządzeniu (w p. (40) preambuły) wskazano, że Komisja w porozumieniu ze Stałym Komitetem ds. Budownictwa powinna ustalić ramy interpretacyjne tej definicji,

b) wyrób budowlany jest produkowany na terenie budowy w celu wbudowania go w dane obiekty budowlane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi i na odpowiedzialność osób, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi są odpowiedzialne za bezpieczne wykonanie obiektów budowlanych,

c) wyrób budowlany jest produkowany w sposób tradycyjny lub zgodny z wymogami ochrony zabytków i w nieprzemysłowym procesie produkcyjnym w celu właściwej renowacji obiektów budowlanych urzędowo chronionych jako część wyznaczonego środowiska lub z powodu ich szczególnej wartości architektonicznej lub historycznej zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi.

2. Zasady sporządzania i zawartość deklaracji właściwości użytkowych

Deklaracja sporządzana jest dla każdego typu wyrobu. Deklaracja właściwości użytkowych wyraża właściwości użytkowe wyrobów budowlanych odnoszone do zasadniczych charakterystyk wyrobu, określonych w zharmonizowanych specyfikacjach technicznych (normach zharmonizowanych lub europejskich dokumentach oceny). W załączniku III rozporządzenia przedstawiony jest wzór deklaracji właściwości użytkowych, który należy stosować w odniesieniu do oceny właściwości z normą zharmonizowaną lub europejską oceną techniczną. Poniżej szczegółowo opisane zostaną poszczególne punkty deklaracji.

Numer deklaracji

Deklaracja właściwości użytkowych powinna mieć numer. Należy pamiętać, że przyjęty numer deklaracji właściwości użytkowych producent umieszcza również na etykiecie wyrobu. Zatem należy tak przemyśleć numerację, aby nie było niespójności pomiędzy deklaracją a oznakowaniem CE.

1. Niepowtarzalny kod identyfikujący typu wyrobu
W celu prawidłowego wykonania zapisu w tym punkcie konieczne jest odwołanie się do definicji typu wyrobu podanej w art. 2 p. 9). Typ wyrobu jest określony poprzez:

- zestaw reprezentatywnych poziomów lub klas właściwości użytkowych wyrobu
- proces: wyprodukowanie wyrobu budowlanego w określonym procesie produkcyjnym przy zastosowaniu określonej kombinacji surowców i innych elementów procesu produkcyjnego.

Typ wyrobu powinien być wyraźnie zdefiniowany i oznaczony kodem umożliwiającym identyfikację wyrobu.

Ustalenie typu wyrobu przeprowadza się na podstawie:

- badań typu (w tym pobierania próbek)
- obliczeń typu
- tabelarycznych wartości
- opisowej dokumentacji wyrobu.

W specyfikacjach zharmonizowanych typ wyrobu określany jest zazwyczaj w rozdziale Ocena zgodności (przykłady w tabeli 1).

2. Numer typu, partii lub serii lub jakkolwiek inny element umożliwiający identyfikację wyrobu budowlanego

Zgodnie z art. 11 ust. 4 producent wyrobu powinien zapewnić, by wyroby budowlane były opatrzone numerem typu, partii lub serii lub inną informacją umożliwiającą ich identyfikację.

Każdy producent wyrobu budowlanego identyfikuje swój wyrób poprzez różne cechy, miary. W niektórych specyfikacjach zharmonizowanych szczególne wymagania dotyczące identyfikacji wyrobu są określone w rozdziale Znakowanie.

Z obserwacji autorki wynika, że najczęściej formą identyfikacji wyrobu jest ilość wskazana na dokumencie sprzedażowym. Bardzo ważne jest prawidłowe zidentyfikowanie wyrobu budowlanego w tym miejscu, ponieważ w punkcie 10. deklaracji producent deklaruje, że właściwości użytkowe wyrobu określonego w p. 1. i 2. są zgodne z właściwościami użytkowymi deklarowanymi w p. 9 (przykłady w tabeli 2).

3. Przewidywane przez producenta zamierzone zastosowanie lub zastosowania wyrobu budowlanego zgodnie z mającą zastosowanie zharmonizowaną specyfikacją techniczną

Bardzo ważnym elementem deklaracji właściwości użytkowych jest określenie przez producenta przewidywanego zastosowania (lub zastosowań) wyrobu, ponieważ od tego zależą wymagane zasadnicze charakterystyki i właściwości użytkowe wyrobu. W tym punkcie należy zwrócić uwagę producenta na docelowe rynki wprowadzania danego wyrobu do obrotu, ponieważ należy wziąć pod uwagę przepisy danego kraju dotyczące zastosowania wyrobu. W różnych krajach mogą być różnicowane poziomy wymagają, np. ze względu na: warunki klimatyczne czy przyjęty poziom ochrony. Może się zdarzyć, że producent deklarujący konkretne właściwości użytkowe wyrobu, ze względu na wymagania przepisów krajowych, nie będzie mógł zastosować swojego wyrobu (przykłady w tabeli 3).

4. Nazwa, zastrzeżona nazwa handlowa lub zastrzeżony znak handlowy oraz adres kontaktowy producenta

Przykład zapisu

Nazwa	Kruszywo drobne 0/2
Nazwa handlowa	Piasek 0/2
Adres kontaktowy producenta	00-000 Warszawa, ul. Mickiewicza 14 www.piach.pl, 022 54555555

5. Nazwa i adres kontaktowy upoważnionego przedstawiciela

Wypełnia się tylko w przypadku jeżeli firma posiada upoważnionego przedstawiciela działającego

Tabela 1. Przykłady oznakowania typu wyrobu dla wybranych wyrobów budowlanych

Wyrób	Typ wyrobu
Domieszka chemiczna	Superplastyfikator HGF 34
Kruszywo	Kruszywo 2/8
Cement	Cement portlandzki – CEM I 42,5 N

Tabela 2. Przykłady oznakowania numeru typu wyrobu dla wybranych wyrobów budowlanych

Wyrób	Typ wyrobu
Domieszka chemiczna EN 934-2	Superplastyfikator HGF, partia wyrobu: nr szarzy
Kruszywo	Kruszywo 2/8, partia wyrobu: ilość wg FV
Cement EN 197-1	Cement portlandzki – CEM I 42,5 N, partia wyrobu: ilość wg FV

Tabela 3. Przykłady zakresu zastosowania wyrobów budowlanych wynikające ze zharmonizowanych specyfikacji technicznych

Wyrób	Typ wyrobu
Domieszka chemiczna EN 934-2	Domieszka do betonu zwykłego, zbrojonego i sprężonego, stosowana na placu budowy, w betonie towarowym, a także w prefabrykacji
Kruszywo EN 13043	Kruszywa do mieszanek bitumicznych i powierzchniowych utwaleń stosowanych na drogach, lotniskach i innych powierzchniach przeznaczonych do ruchu
Cement	Cement portlandzki do produkcji betonu zwykłego, specjalnego, zapraw, prefabrykatów betonowych

w jego imieniu na podstawie pisemnego pełnomocnictwa. Jeżeli takiego pełnomocnictwa nie ma, wówczas stosuje się zapis – nie dotyczy.

6. System oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych wyrobu

W tym punkcie producent deklaruje, jaki system oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych został przyjęty dla określonego wyrobu budowlanego. Należy pamiętać, że producent, informując o zastosowanym systemie bądź systemach oceny, zapewnia, że wszystkie zadania przewidziane dla tego systemu a wynikające z załącznika V rozporządzenia zostały wypełnione. W tym miejscu ważna jest również treść zapisana w punkcie 3, czyli zamierzone zastosowanie, ponieważ w wielu specyfikacjach zharmonizowanych w zależności od przewidywanego zastosowania przyjęte są różne systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych.

System oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych wybranych wyrobów budowlanych

Wyrób	System oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych
Domieszka chemiczna	2+
Kruszywo	2+ lub 4
Cement	1+

7. Nazwa i numer jednostki notyfikowanej

Ten punkt deklaracji właściwości użytkowych wypełnia się tylko w przypadku systemów oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych 1, 1+, 2+, 3. Na przykład dla systemu 2+, przy założeniu, że jednostką notyfikowaną biorącą udział w ocenie jest IMBiTB, treść tego punktu jest następująca:

Instytut Materiałów Budowlanych i Technologii Betonu, jednostka notyfikowana nr 2311, przeprowadził inspekcję zakładu produkcyjnego i zakładowej kontroli produkcji oraz prowadzi stałą nadzór,

ocenę i ewaluację zakładowej kontroli produkcji i wydał certyfikat zgodności zakładowej kontroli produkcji. (Uwaga: w rozporządzeniu nie jest zapisane wymaganie odnośnie podawania numeru certyfikatu. Zdaniem autorki podawanie takiej informacji jest uzasadnione).

Jeżeli dla danego systemu nie był wymagany udział jednostki notyfikowanej producent w tym miejscu deklaruje: nie dotyczy

8. W przypadku deklaracji właściwości użytkowych dotyczącej wyrobu budowlanego, dla którego wydana została europejska ocena techniczna

Ten punkt deklaracji właściwości użytkowych wypełniany jest przez producentów, którzy dla swoich wyrobów posiadają dokument oceny technicznej (poprzednio europejskiej aprobaty technicznej).

9. Deklarowane właściwości użytkowe

Zgodnie z nazwą omawianego dokumentu w deklaracji właściwości użytkowych producent podaje wykaz wszystkich zasadniczych charakterystyk oraz właściwości użytkowych w odniesieniu do tych charakterystyk. Zasadnicze charakterystyki są określane w zharmonizowanej specyfikacji technicznej dla deklarowanego zamierzonego zastosowania lub zastosowań wyrobu. Zgodnie z zapisami rozporządzenia w odniesieniu do zasadniczych charakterystyk określonych w normie zharmonizowanej producent powinien zadeklarować właściwość użytkową odniesioną do co najmniej jednej zasadniczej charakterystyki wyrobu, odpowiednią do deklarowanego zamierzonego zastosowania lub zastosowań. Producent zatem decyduje, ile właściwości użytkowych będzie deklarował, a w odniesieniu do ilu zastosuje opcję NPD (właściwości użytkowe nieustalone; skrót ang. No Performance Determined).

Obecnie najwięcej problemów wiąże się ze sposobem wyrażania właściwości użytkowej. Według rozporządzenia właściwości użytkowe wyraża się w klasach, poziomach lub w sposób opisowy. Zasady powyższe są ważne dla wyrobów objętych normą zharmonizowaną.

Jeśli producent uzyskał europejską ocenę techniczną (EOT), to w deklaracji musi podać właściwości użytkowe wyrobu odniesione do wszystkich zasadniczych charakterystyk zawartych w EOT.

Jeżeli producent wyrobu budowlanego posiada wiedzę na temat wymagań zawartych w przepisach kraju przeznaczenia wyrobu, może albo sporządzić jedną deklarację właściwości użytkowych, zawierającą jak najszerszy zakres właściwości użytkowych

(w różnych wersjach językowych), lub sporządzić kilka deklaracji właściwości użytkowych, zawierających właściwości użytkowe wymagane w kraju udostępniania wyrobu. Obecnie producent wyrobu budowlanego sporządza deklarację w oparciu o specyfikacje zharmonizowane, które nie zostały dostosowane do rozporządzenia nr 305. Niemniej bazując na załączniku ZA normy oraz wiedzy na temat wyrobu można taki dokument przygotować.

W tabeli 4 przedstawiono przykład zapisów dla wybranego wyrobu budowlanego, tj. cementu portlandzkiego.

Pod tablicą znajduje się zapis odnośnie informacji w zakresie zastosowania specjalnej dokumentacji technicznej. Powyższe dotyczy stosowania procedur uproszczonych przez mikroprzedsiębiorstwo oraz wyrobów produkowanych jednostkowo lub na zamówienie w nieseryjnym procesie produkcyjnym.

10. Właściwości użytkowe wyrobu określonego w punkcie 1 i 2 są zgodne z właściwościami użytkowymi deklarowanymi w punkcie 9.

Niniejsza deklaracja właściwości użytkowych wydana zostaje na wyłączną odpowiedzialność producenta określonego w punkcie 4.

W imieniu producenta podpisał

.....
(nazwisko i stanowisko)

.....
Miejsce i data wydania podpis

W art. 6 punkt 5 opisano wymagania dotyczące udzielania informacji o substancjach niebezpiecznych wraz z deklaracją właściwości użytkowych odsyłając do art. 31 lub art. 33 rozporządzenia WE nr 1907/2006 zw. REACH (Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów. Należy pamiętać, że w każdej specyfikacji zharmonizowanej jest umieszczona informacja dotycząca uwzględnienia w ocenie zgodności wyrobu również substancji niebezpiecznych.

Oznakowanie CE wyrobów budowlanych

W zakresie oznakowania wyrobu oznakowaniem CE rozporządzenie nr 305 odsyła w swojej treści do ogólnych zasad oznakowania CE wyrobów określonych w art. 30 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r., ustanawiającym wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku, odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dz.U. UE L 218/30 z 13.8.2008).

Poniżej przedstawiono te zasady.

1. Oznakowanie CE może zostać umieszczone wyłącznie przez producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela.
2. Oznakowanie CE w formie przedstawionej w załączniku II może być umieszczane wyłącznie na produktach, dla których jest to przewidziane na mocy szczegółowych wspólnotowych przepisów harmonizacyjnych oraz nie może być umieszczane na żadnych innych produktach.

Tabela 4. Przykład zapisów dla wybranego wyrobu budowlanego tj. cementu portlandzkiego

Zasadnicze charakterystyki	Właściwości użytkowe
	Zharmonizowana specyfikacja techniczna EN 197-1:2011 (odpowiednik krajowy PN- EN 197-1:2012)
Cementy powszechnego użytku, składniki i skład	CEM I 42,5 N
Wytrzymałość na ściskanie, wczesna normowa	≥ 10,0 MPa ≥ 42,5 i ≤ 62,5 MPa
Czas wiązania, początek	≥ 75 min
Pozostałość nierozpuszczalna	≤ 5%
Strata prażenia	≤ 5%
Stołość objętości – rozszerzalność – zawartość SO ₃	≤ 10 mm ≤ 3,5 %
Zawartość chlorków	≤ 0,10 %

3. Umieszczając oznakowanie CE lub zlecając jego umieszczenie, producent wskazuje, że przyjmuje na siebie odpowiedzialność za zgodność produktu ze wszystkimi obowiązującymi wymaganiami określonymi w odnośnym wspólnotowym prawodawstwie harmonizacyjnym określającym warunki takiego znakowania.

4. Oznakowanie CE stanowi jedyne oznakowanie stwierdzające zgodność produktu z obowiązującymi wymaganiami odnośnego wspólnotowego prawodawstwa harmonizacyjnego określającego warunki takiego znakowania.

5. Zakazuje się umieszczania na produkcie oznakowań, znaków i napisów, które mogą wprowadzić w błąd osoby trzecie z uwagi na skojarzenie z oznakowaniem CE lub podobieństwo formy, albo z obu tych względów. Zezwala się na umieszczanie na produkcie innych oznakowań, pod warunkiem że nie wpływają one niekorzystnie na rozpoznawalność, czytelność i znaczenie oznakowania CE.

6. Bez uszczerbku dla art. 41 państwa członkowskie zapewniają prawidłowe wdrożenie systemu regulującego oznakowanie CE oraz podejmują stosowne działania w przypadku jego nieprawidłowego stosowania. Państwa członkowskie uwzględniają także odpowiedzialność karną za naruszenia, w tym sankcje karne w przypadku poważnych naruszeń. Kary te muszą być współmierne do wagi wykroczenia oraz stanowić skuteczny środek odstraszający, zapobiegający nieprawidłowościom w zakresie stosowania oznakowania CE.

Bardzo ważna jest informacja, że oznakowanie CE umieszcza się na wyrobie budowlanym, dla którego producent wystawił deklarację właściwości użytkowych (nie umieszcza się oznakowania CE na deklaracji właściwości użytkowych).

Umieszczając oznakowanie CE na wyrobie budowlanym, producent bierze na siebie całkowitą odpowiedzialność za zgodność wyrobu budowlanego z deklarowanymi właściwościami użytkowymi. Państwa członkowskie nie zakazują ani nie utrudniają na swoim terytorium lub w zakresie swojej działalności udostępniania na rynku ani stosowania wyrobów budowlanych noszących oznakowanie CE, jeśli deklarowane właściwości użytkowe odpowiadają wymaganiom dla danego zastosowania w danym państwie członkowskim.

Oznakowanie CE umieszcza się na wyrobie bądź etykiecie, powinno ono być widoczne, czytelne i trwałe. W rozporządzeniu przewidziano również możliwość umieszczenia oznakowania na dokumentach towarzyszących, jeżeli nie jest to możliwe na wyrobie.

Oznakowaniu CE powinny towarzyszyć następujące informacje:

- dwie ostatnie cyfry roku, w którym zostało ono po raz pierwszy umieszczone
- nazwa i adres siedziby producenta lub znak identyfikujący producenta pozwalający w jednoznaczny sposób określić adres producenta
- kod identyfikacyjny typu wyrobu
- numer deklaracji właściwości użytkowych
- odniesienie do zharmonizowanej specyfikacji technicznej
- zadeklarowane właściwości użytkowe, wyrażone w poziomach lub klasach

- numer identyfikacyjny jednostki notyfikowanej, jeśli to konieczne
- zamierzone zastosowanie wyrobu określone w zharmonizowanej specyfikacji technicznej.

Poniżej przedstawiono przykład oznakowania CE

 xxxx (nr jednostki notyfikowanej)	
Nazwa wyrobu budowlanego Nazwa handlowa (jeżeli jest określona)	Cement portlandzki EN 197-1 CEM I 42,5 N
Adres producenta	Warszawa itd.
Rok znakowania	Np. 13
Dokument odniesienia	EN 197-1:2011 (odpowiednik krajowy PN- EN 197-1:2012)
Kod identyfikacyjny typu wyrobu	CEM I 42,5 N
Numer referencyjny deklaracji właściwości użytkowych	Np. 01/01/27/345
Numer certyfikatu ZKP	xxxx-CPR-yyy
Zastosowanie wyrobu budowlanego	Cement portlandzki do produkcji betonu zwykłego, specjalnego, zapraw, prefabrykatów betonowych
Właściwości użytkowe	

Zasadnicze charakterystyki	Właściwości użytkowe
	Zharmonizowana specyfikacja techniczna EN 197-1:2011 (odpowiednik krajowy PN- EN 197-1:2012)
Cementy powszechnego użytku, składniki i skład	CEM I 42,5 N
Wytrzymałość na ścislenie, wczesna normowa	≥ 10,0 MPa ≥ 42,5 i ≤ 62,5 MPa
Czas wiązania, początek	≥ 75 min
Pozostałość nierozpuszczalna	≤ 5%
Strata prażenia	≤ 5%
Stołość objętości – rozszerzalność – zawartość SO ₃	≤ 10 mm ≤ 3,5 %
Zawartość chlorków	≤ 0,10 %

Podsumowanie

Deklaracja właściwości użytkowych oraz oznakowanie wyrobów budowlanych oznakowaniem CE stanowi istotny element w procedurze wprowadzania wyrobów budowlanych. Podpisując się pod tymi dokumentami, producent ponosi całkowitą odpowiedzialność w odniesieniu do właściwości użytkowych.

W kolejnym artykule autorka odniesie się do jednostek notyfikowanych, jednostek oceny technicznej oraz procedur uproszczonych.

dr inż. Grażyna Bundyra-Oracz
Instytut Materiałów Budowlanych
i Technologii Betonu

Literatura

- 1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG
- 7 PN-EN 197-1 Cement - Część 1: Skład, wymagania i kryteria zgodności dotyczące cementów powszechnego użytku